॥ श्री सत्यमेव जयते ॥

ચતુર-કળા.

૪૮૨૭ નાટક.

મુંબઈ નાટક મંડળીને માટે

બનાવનાર,

નાટક આગાશંકર હીમત[illegible]

જ્યાંથી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

મુંબઈ નાટક મંડળી

(આવૃત્તિ ૧ લી [illegible] ૧૦[illegible])

[illegible]

[illegible]

અમદાવાદ
"વિજય પ્રવર્તક" પ્રેસમાં છાપ્યું.
સંવત ૧૯૫૦—સને ૧૮૯૪.
કિંમત ૨ આના.

૫૮૨૭ (૦૧૯

ચતુર-કળા.

1

દીયો સુમતીરે, માતુ તમે. (૨) અકળ સકળ આ રમત, તમારી,
કોઈ ભેદ ના જાણે, જાણી દાસ રાખો પાસ, આવ્યા મણુ અમે દી
બાળ છૈયે નીરાધાર, કરો સુખ અપરંપાર, દુ:ખ માજી હરનાર,
તમ કૃતીનો નહી પાર, વર્ણવીએ શું વારવાર, મંગાયા તુ મહેર [illegible]ીને.
[illegible] ગનની આસ, જાણી દાસ, રાખો પાસ. આવ્યા.

૨

કરૂ પ્રપચ ખરો હું આજે, (૨) હાવ ભાવને, પ્યાર
બતાવી ભભેરૂ મહારાજે. કરૂ પ્રપચ ખરો હુ આ
તજાવુ એને હુ રાજે, કરૂ મારૂં ધાર્યું કાજ;
કરાવુ લીધી છે લાજ, મેહેલ ગાદી આવી આજ.
શાન્ત થશે મુજ દાજે. કરૂં.

૩

ચતુરસીહને આરોપ મુકી, નગ્ન તજાવુ આજે,
પ્રોય શાશુને રાજ્ય અપાવી, પુર્ણ કરૂ ગમકાજે
ના બેશુ ઠરી, કાઢુ શુલ પ્રપચ કરી (૨)

૪

કેમ ગતી દીસે ફરી બાઇ આજેરે તમારી, (૨)
રાજ્યનીતી ત્યાગ કરી, ચતુરનુ સુખ હરી,
મન ધરી ભારે હામ, પ્રપચ કરી તમામ,
સાધો ના પોતાનુ કામ, કહ્યુ માની કહ્યુ માની બા[illegible] મ[illegible],
ઠીક ઠીક. ઠીક. કમ

૫

ખબરદાર કહુછું જો, મુજ પાસે તુ વચન નહીં બદતી,
વગર વીચારે બોલી, આરોપ મુકી કરીશ તુને ખસની,

૬

[illegible]ષ ના કરો, દાશી હું તમારીરે, વીનતી ઉર ધરો. દા.

નહી વીચાર, કરી આ વાર, વદી આ હાર, અન્નદાતાર,
માગુ ક્ષમા વીચારીરે ક્રોધ ના કરો. દાસી છું તમારીરે.

૭

ઓ વીપરીત બુદ્ધિની નારી, ત્યે અઘટીત વાત વીચારી. ટેક.
ગમે પુત્ર ઉપર ખાર, તુને અતી છે ધીક્કાર. ઓ.
બાળામાં ત્યે ધાર્યો છે કરવાને વીરોધ,
સમજાવી તુને રીતથી, તોય ન લાગ્યો બોધ. ઓ.

૮

જય જય સૃષ્ટી માહી, ભૂપનો થજો (૨)
અચળ સુખ, અચળ સુખ રાયને દજો,
રાય, ને, રે, સુખ આપજો (૨) જય જય.

૯

અશ્વ દોડાવી સહસ્ત્ર ચલાવી કરીએ અરીનો નાસ,
ખરા બહાદુરો પુત્રો મારા, છે તેમને શાહબાશ.
સીંહની માફક ઘોર ગરજના, કરી ભરીએ અમે ફાળ.
ખંત ધરીને અંત લઇએ શત્રુનો તતકાળ. અશ્વ.
સુરા તનના સાંભળી શબ્દો પુત્રો ઉપજે છે વાહાલ,
ચાલોને જઇએ સૌ બાપુ, રાજ મહેલમાં હાલ,

૧૦

મમ જીવ પલપલ ચુંથાય, લાગી મુજ પેટમાં લાય,
કહેતા આવે શરમ, બોન ભીતર કરમ,
ગુરરરરરરઓ ભુખરે. મમ.
કરમાઈ ગયુ આ મુખ, કેમ સહુ ભૂખનુ દુઃખ.
જીવ જાય. ન રહેવાય ગુ. રરરરર આ ભુખરે. મમ.

૧૧

પ્રાણ પ્રીયા હે પક જનયની. તદન વદન, કરમાયુ દીસેછે,
સ્નેહ સહીત હું આતુરતાથી. ક્ષણમા આવ્યો તત્તનવ,
બોલે ભ્રમીત થઇ શું મનમા ડોલે,
તે [illegible] મુજને. કોણે વચન કડવું કહ્યુ તુજને.
[illegible] ગજગામીના.
આ.........પ્રાણપ્રીયા ?

૧૨

ઐવું શું વીપરીત બન્યું છે, વદતા તું અચકાએ.
અડતા મુજ દીલમાં નથી રહેતી વીવીધ વીચારો થાએ.
પ્રીયા હે પ્યારી, કર શંકા દુર મારી. પ્રીયા હે પ્યારી.

૧૩

જલ્દી કહેને તું પ્યારી મારી, (૨) ચીંન્તા દીલમા,
થાય મુને ભારી. (૩) જલ્દી કહેને તું પ્યારી,
સુણી તારા ઉચ્ચાર, વેહેમ પડે અપાર. બનાવશું,
બન્યો શું, ભારી ભારી ભારી. અચકે છે,
અચકે છે વદતા સુનારી. જલદી.

૧૪

વેમં તજીને ચતુરસીંહે, અઘટીત વાત વીચારી,
દાસીની સંગે કહાવ્યું મુજને, કરે મમ સંગે એ યારી,
દુખ કોને કહુ, રે દીલ ભડકેરે બળેરે બહુ. દુખ કોને.

૧૫

નીરખી ચતુરને આવતો અહીયા, દ્વાર સર્વે મેં બંધ કીધા.
કહ્યું મેં હું સમજી છું ? આવવાનું ઝટ પૂછ્યું ?
ત્યારે બોલ્યો એ ? ઉઘાડો જલ્દીથી દ્વાર,
શું કામે આવ્યા આ દ્વાર, ઝટ ઉઘાડો નહી ઉઘાડો લાત મારી તોડી
નાખુ દ્વાર. હું આ વાર નીરખી ચતુરને...........

૧૬

કેમ દીસો છો માતા ઉદાસ, મનમા.
તનમા, આજે આપ, એવુ શું છે દુઃખ, તમને,
અમને, કહોને, ધરી ધીર કેમ, નથી (૩).
રહેતી ધીર લગાર, દીલગીર કયેમ છો, શોચ કરો છો.
કહો અમને માત તમે સૌ વાત, મનની, તનની,
આજે આપ ધરી ધીર. કેમ.

૧૭

માથું ભમી ભમી [illegible] (૨) મુજ [illegible]
[illegible]
[illegible] ભાવર, [illegible]

પ્રથવી રસાતળ જાય, સુર્ય ઉલટો અસ્ત થાય,
ધીક ધીક તુને માય, અરે હાય. લાગે લાય, આ શું ?

૧૮

કહી વચન જુઠું નવ બોલે, પ્રાણ પ્રીયા મારી,
ચતુરસીંહને અહી તેડાવી, ખાતરી કરૂ હું મારી,
મુજ મનની તો, કરૂ દુરજ ભ્રાન્તી તો ? મુજ મન.

૧૯

આમ શું વદો વડીલ બાલનાપરે,
અનીતી આચરણ મે શુ કર્યું અરે, આમ.
મુજ માતુ ગઈ સ્વર્ગમા મુજને મુકીને બાળ,
ઉછેરી મોટો કર્યો ખરી રાણીની સભાળ. આ.
હાય શુ દયા તજીને આશુ ઉચરો,
શુ અનર્થ શું અનર્થ એવો આચર્યો. આ.

૨૦

નાદુન ઝટપ દોડી, સર્પને આવી જાણે,
ઝર ઝર તનમાથી, ભોમીમા રક્ત ચાલે,
નારપની ગતી મારી, કુર શબ્દો કરે છે,
નમ વચન પ્રહારે, નીર અશ્રુ વહે છે,
પુરત હદ તજીને, સુર્ય સામો પ્રકાશે,
ચરણ મરણ થાતા. ઉલટો શુ ભરાશે.

૨૧

નથી ભ્રષ્ટ થઇ મતી મારી, કેમ કોપ કરો છો ભારી,
શું નિર્દય બુદ્ધિ તમારી,
ઝટ જા, સટ જા, ચડયો ક્રોધ અપાર, કરૂં સંહાર;
કરી રીસ ભારી. નથી.
પુર્ણ તપાસ કર્યા વીના, છોડો છો આરોપ,
અમીન થઇ શું મુજ પીતા, અધીક પ્રકાશો કોપ.
ઝટ જા, સટ જા, ચડયો ક્રોધ અપાર કરૂં સંહાર.

૨૨

કરી વીચાર (૨) વદો ભ્રમતાત, શું બન્યા એકો ઉતપાત,
કરી વીચાર.

મહા પુરૂષ ભ્રષ્ટ કેમ થાએ, કેમ લોપે સમુદ્ર માજાયે.
તમે ધરો છો ખોટી શંકાયે, બસ બસ નજીક નહીં ધસ,
પ્રપંચી ખસ, થશે તુજ ઘાતે, શું થવા બેઠો ઉત્તપાત,
કરી વીચાર. (૨)

૨૩

દયા તજી કહો શું હાય,
બસ, બસ, બસ,
મુકીને શરમ, કરૂં ન કરમ, કદી હું તો લગાર,
ધરમ કરમ, ગરમ તારો જાણ્યો મે આચાર,
વગર વીચારે શું બોલો આવારે,
બસ, બસ, બસ,
ફેર કેમ થયા, ધરો જરી દયા,
નારીનો વીશ્વાસ, પ્રપચ રૂપી પાસ,
તે ભરૂસે રાય આજ, દીલમાં ખોટી લાવો દાઝ.
થઈ કૃપાળ, હે ભુપાળ, કરો ન સાહસ કાજ.

૨૪

ભાગ અહીંથી તું જાને નાદાન,
તારો લેવું જાન, લેવું જાન, લેવું જાન. એ.
આશી થકી પ્રાણ લઈ, હણુ હણુ તુને આજ,
એવી મુને ચડી દાઝ, દીલમા, દીલમા, અહીંથી.

૨૫

સુણો નારીમા ફસાયેલ તાત, ફરીથી નગ્ર નહી જોવું રે,
ખરી માની તમે સ્ત્રીની એક વાત, ફરી.
કો દીન પસ્તાવો ભારે થશે રાજન. ફરી.
યાદ રાખજો આ બાળના વચન. ફરી.
ફરવા નારી તણા પંજાની માય. ફરી.
વાગે ત્યારે સભાર જો તેનો ઘાય, ફરી.
જાવું સત્વર તજીને આ દેશ. ફરી.
નહીં ધરો ઉર માહી જરી કલેશ. ફરી.

૨૬

માનો માનો મારી શીખ [illegible] (૧)

કમજાન ખાઇસ લાત છોડ હાથ દુર દુર. ગાનો.
થશે જાણુ જ્યારે ભુપતીને પ્યારા પ્યારા. (૨)
ત્યારે હાલ શા તમારા પીયુ મારા મારા, (૨)
માટે કરો ને વીચાર. નવ બોલો જાજા, ગાનો.

૨૭

ધીક્કાર છે આજ જગત માહી, વીષઇ નારને.
નીશદીન સ્વપ્ન માહી. ચાહે અવરને, ધીક્કાર.
તે પુરૂસ સ્વાન જેવો જાણવો ખરે,
સૌર્યનીજ ઘટતા વીનાશીને મરે, ધીક્કાર.

૨૮

આજે સુંદર રજની સોહામણીરે, રમીયે આનંદેથી હળીમળી.
સૈયર સાથ તાળી પ્રીતશુ દીયોને હાવ ભાવથી રે.
કર કંકણ શોભીરહ્યા, ઝાંઝર છે પગમાય,
શોભે શ્રણગારે સજી, સગળી સૈયર ગાય.
હાર પુષ્પના બેનીયો કોટે ધર્યારે, રમોએ
નં તમ શોભા શીખની, આરંગ મેહેલની માય,
મધુર કંઠથી માનુની પ્રેમથી ગર્બે ગાય,
ધરી ગુમાન માન આપે તાળી તણારે રમીએ,
હર્ષ અતીશે ઉપજે, આજ સઉને અંગ,
નભમાં ચંદ્ર પ્રકાશીત, તેઓ મચ્યો આ રંગ.
શાણી સૈયરો સરવે ટોળે મળોરે, રમીયે આનંદે,

૨૯

શુ કહુ બેનો અશુભ સુને, સુકન સુચવે (૨)
જાણે કાંઈ (૪)
કૌતક (૫) થાશે હાવે. ટેક
ફર ફર ફરકે અંગજ મારૂ, દક્ષિણ બાજુતુરે આજ
ધર ધર ધીરજ બેન હમારી. શોચ કરે ઉરમા શુ કાજ;
મારૂ થશે. મારૂ થશે..................................
નહી—નહી. નહી.
મારૂ થશે મારૂ થશે..................................
નહી. નહી. નહી.

માહુ. થશે. માહુ. થશે..............................

નહી. નહી. નહી.

એમ લાગે છે મનને. શું કહુ તમને. પ્રીય એનો હવે શુ.

૩૦

શુણુ ભાગ્ય કહું શું મારૂ, કહેતા લાગે અતી અકારૂ.
પીતા મારાએ દેશવટો, વગર વીચારે દીધો,
ભરૂંસો રાખી નારપર, જુલ્મ આ સો કીધો,
આ શું નીપજ્યુંછેરે નઠારૂ. કહેતા.
પીતા મુજ વેરીથયો, વેરી થઈ ઓરમાન માત,
તેણે દેશ તજાવીયો, પ્રપંચ કરી સાક્ષાત.
સું પ્રપંચ એના સંભારૂં. કહેતા લાગે અતી અકારૂ;

૩૧

એશું વદો સ્વામી પ્રીયમારા (૨) ઝુરે આ દારા.
તમ ગયે પ્યારા નક્કી તજું પ્રાણુ હુમારા. એશું.
પ્રાણુ જીવન તજીભુવન. સંગે આવું ઓ નાથ.
૯. ....૬............ના કરતી.
આપ ગયે મારે વાય, બહુ બહુ દુઃખ થાય.
લાગે અંતરમાં લ્હાય, પ્રાણુ મારો ગભરાય.
કરે કોણુ મારી સાય, તમ પીતાને છે ધીક્કાર.
રાખે પૂત્ર ઉપર ખાર, નથી સાવકી માનો પ્યાર.
ચાલો ચાલો સ્વામી મારા, રેવામાં અહીં ક્ષણના સારા.
આપણુને કીધા અકારા, સર્વે મળ્યા છે નઠારા.
નહીંતો થશે દુઃખની ધારા, માટે થઇયે આપણે ન્યારા;
સ્વામી પ્રીય મારા. એ શું..............................

૩૨

બાપા હુતો આવુંરે, બાપા હુંતો.
ના નહી તેડીજાવુંરે ના નહીં;
કરે છે ઝાઝી તું મસ્તી,
કુતરૂ અહીં [illegible] (૨)
[illegible]
[illegible]

ઓ બાપરે, હંને હું નહી આવુરે.
ચાલ ઘરે મુકી આવુંરે

૩૩

બહોત દીનસે બેઠ રહ્યા થા,
પૈસા ખાકે રાજાકા.
મસ્ત બનાહું મલીદા ખાકે, તાદ મેરા નીકલેગા,
ક્યા કરના (૨) ક્યા કમબખતી હુઇ હમારી,
લી હજુરકી સરદારી, અબ કરનેકી હે તૈયારી,
શીકારમે. (૩)

૩૪

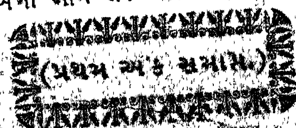
અરર મુજપર આફત આવી, લાવી નાખી માથે,
આપ તણોનીજ બાળક જાણી, સ્હાય થજો જગ નાથે,
હે વીશ્વ વીભુ, તમ ચરણુમાં દાસ નમુ. હે વીશ્વ.

૩૫

ક્યાં જાયે તજી પ્યારા, અહી મુજને, છે પ્રણામ હવે
મારા ભાઇ તુજને,
તુજ સાથે જોડયો પ્રાણ, તુજ દુખે દુઃખી નીરવાણ,
મગ સંગ થઇસ હેરાન, માટે કહેવું મીત્રનું માન.
અહીં રહેને.
આ શીર ધડપરથી જાય, ભલે ચારે દીશા ફેલાય,
કદી પૃથ્વી ઉલટી થાય,
પણ વીયોગ નવ વેઠાય, ક્ષણ મુજને?
વીપતમા દીલ હરખાય જોઇ તુજને.

૩૬

સીતા સાથ લઇ પ્રભુજી વનમા, બીતી તજીને ગયા,
ભક્તી પ્રેમથી કરી લક્ષ્મણજી? બંધુની સાથે થયા,
એવો પ્રેમ ગણીને આજ મનથી, સંગે હું આવું ખરે,
મીત્ર દુઃખમા ભાગ લઉ ખરે ખરો તો ચીત મારૂ ઠરે.

અંક ૨ જો.

૩૭

ચીન્તા નીરંતરની દુર થઈ છે બાઇ તમારી આજ,
સર્યું કાજ, તજી રાજ, ગયા આજ. ટેક એ ધરીને,
પ્રતીજ્ઞા કરીને. ભુપથી ડરીને, ધૈર્યતા ધરીને.
વીખુટા થયા ગો, વનમાં ગયા એ, આજે બધા. ટેક.
આનંદ (૩) મુજને થયો છે ઉરની માંય, આપસે રાજ.
રાણીને ભાવ. પ્રીતીથી. રીતીથી. નીતીથી. ભુપતી
ખુસી થયા અતી. ફેર નથી રતી. આજે સઘી. ચીતા.

૩૮

એ નફટ નીરલજ, કપટી નાર? જોયું નજરે મે કૃત્ય તારૂં રે?
બતાવ્યો આગલથી ખોટો ત્યે પ્યાર? જોયું૦
શીદ મુજ શત્રુને રંડા ત્યે યાર? જોયુ૦
ધીક ધીક તુને હે રંડા ધીક્કાર? જોયુ૦
તુજ વચન માની મે તજ્યો બાળ, જોયુ૦
ચડાવ્યુ પ્રાણથી ખોટું ત્યે આળ, જોયુ૦
લેવુ આ અસીથી આજે તારા પ્રાણ, જોયુ૦
ઓ હત્યાની દયા ઉપજે નીહરાણ. જોયુ૦

૩૯

થઈ વ્યભીચાર મા ખરે હું. ખ્વાર (૩)
પતીવ્રત ખડન મારૂ મે કીધું, દુભાવ્યો પતીને કરી પ્યાર (૩) થઇ.
પુરો પ્રેમી પતી વીસારી, અવરથી રમી હું તો જાર (૩) થઇ.
સકળ સુંદરીને શીક્ષાચ્યા, શીઅળ સાચવવાની સાર (૩) થઈ.
આ સસ્ત્રથી દેહ તજીને, નીચ કૃત્યનો લાવુ છું પાર (૩) થઇ.

૪૦

બાપો [૨] શું જુવોછો શુરા હે સીપાઇ આ વાર,
જો તુમ અરબડ કરે ગાજાજી હમ મારેગા તુજ કુમાર,
બાઇ ક્ષમા કરો, દયા જરી ધરો, શું છે મારો વાંક, તે કહો (૩)

૪૧

અરે પ્રભુ હાવે.

હાય શું થશે.
રોતી રોતીને આજેરે મારો જાન તો જશે, અરે !

૪૨

કર્મ તણીરે ગતી ન્યારી છે પાપથકી નથી મુક્ત થનાર,
આવી બન્યુ છે આજે મારૂ સાથ થજો હે જગ કીરતાર,
ભુલ્યો હું તોરે, શત્રુ નારી સાથ ફસાયો,
તેથી વખત આ અંતનો આવ્યો, સાહ્ય (૨)
કોણ થનાર. કર્મ તણીરે.

૪૩

પ્રાણપતી શી આપ તણીરે આ દશા,
પાપી હાથે આપ ફસાયા નાથજો,
નથી હવે કાંઇ બચવાનો ઉપાયજે,
નીરદય થઇને કરશે દુષ્ટો ઘાતજો, પ્રાણ.
સુજ મુજને તો કાંઇ અરે પડતી નથી,
પલ એક પ્યાર તમ વીણ કેમ રે'નારજે,
તો પછી વીયોગ શી રીતે હુતો સહીસ,
કાપ્યા આપણ દુખ દધીની માંયજો. પ્રાણ.
હાય થશે શુ આખર હાલત મારી,
ઝુરી ઝુરીને દેહ કરીશ હુ ત્યાગજો,
કર્મ તણી ગતીથીરે આહીં આવી પડ્યા,
તેમા વળી આ ભવીશમાં દુઃખ અથાગજો. પ્રાણ.
જો કદી રણમાં જઇને કરી સગ્રામરે.
શુરાતન દરસાવી તજ્યા હોત પ્રાણ જો,
તો તો નવ લાગતરે કાંઇ મુજને,
પણ ફાંસીપર મરવુ કલંક સમાનજો. પ્રાણ.

૪૪

મૃત્યુ આધીન હું થયો, કર્મ કર્યાથી આજ,
તે દુઃખ મુને આવી નડયું. નથી રહ્યો ઇલાજ.
હાય હાયે લાગે લાય, સુણી શબ્દો લાગે છે જવાળા,
આમ મૃત્યુ થશે શુ અકાળ.
કરી ભાસો મુને શું એકાળ કરે કાળ,

નથી હવે હું તારશે, સોચ કરે સુ કામ,
સબંધ સગળો થઈ રહ્યો. છેવટના પ્રણામ.
હાય હાયે, ક્ષાગે ક્ષાયે. હાય હાયે.

૪૫

મન બહુ મુઝાય, ડગ કેમ ભરાય,
હવે ગતી શી થાય. આજે મારી,
જોઈ કપે કાય. મુજ થરરરરરર, મન બહુ
થયો વિખુટો હાય મુજ ભ્રાત ત્યાંય,
કોણુ સાર થાય તુજ વીણુ ભાઈ;
નકી પ્રાણુ જસે મુજ અરરરરરર. મન બહુ.

૪૬

દુઃખદધીમાં ડુબાવીને ગયા ઓ પ્રાણુ,
અરે પ્રાણુ (૪) હાય, હાય, હાય, હાય,

૪૭

પુરપૂરા ક્રમી જેહ મારાને, ખબર કરૂં જઈને,
સુણુતા હકીકત સર્વે મારી, વેર લેસે આવીને,
ચાલ્ય હું જાવુ વ્રથા ખોટી શું થાવુ? ચાલ્ય.

૪૮

આ......સખીઓ (૨) ગાઓ ઉમંગે પ્રેમ સુરએ,
હળી મળી સંગે, નૃત્ય કરીને, છનનનનનનનનન ન. આ.
પુર્ણ પ્રતાપી રાય સમક્ષે તનનન તેમ (૩)
ધુન મચાઓ આ.........................સખી
તીર કીટ ગીદ ગીન ધા ધા (૨)
તીરકીટ ક્રીટ કીટ ધા ધા (૨) આ...........સખી.

૪૯

બન્યો હું તો દુખીભાઇ, સુનેના મુજને કાંઇ, ટેક.
વચન મે કહયા ના દીલમા લહયા કરી તું ક્રોધ ગયો ક્યાંહી; બ.
વશો તું ક્યા તજી સુનેયાં, ખબર અંતર મળે નાહી,
કરી નીરધાર ગયો ક્યાંહી; બન્યો હું તો દુઃખી ભાઇ.

૫૦

આમ શું [illegible], [illegible]. [illegible], ઉરધરે,

માનથ (૨) તજી તમે કલપાન્ત, થાઓ રાય શાન્ત.
ભુપ. ભુપ (૨) આની ગળશે ભ્રાન્ત.

૫૧

અતી પસ્તીઉં હું દુખીયારી, જેઠ સુણને વીનતી મારી. અતી,
અસ્નાતીનો ઉથાનનંદ, કોપ ર્ક્યો છે આગબર ભારી અ.
જન્મ હ્યા સૌ માગે કાંવો, જીંન્દગી ગણું હું હાવે અકારી; અ
નગ બાપુજે પ્રાણથી પ્યારા દુષ્ટ થઇ તેની કરી છે ખ્વારી, અ

૫૨

હાર મારૂ હાર પુરો ભરાયો છે ભાર. (૨)
દયા તજી નીરવાણ, બધુ નાણા લીધા પ્રાણ
હાથ ઘાલી સીધ ગરમાં, મરાણો છે એને કરસે.
પાપી નીચ (૩) એ ગમાર. હાર મારૂ;

૫૩

કરો કુચ લશ્કર તમે તૈયાર. (૨)
એ શુરાગરા જઇ પોચ્યોને ત્યા,
કરી કતલ મારો એને ઠાર, કરો પેદાન મેદાન. કુચ કરે

૫૪

આપણે આવી પહોચ્યાંરે આપણે આવી.
તેનો હાની ભાગોળ દેખાય હાવે નથી કાંઇ બીક,
હુઠ આપણાની જાનમાં જઇને લાડુ ખાઇ હુ નીત, આપ
ગાંડુ, (૨) અલ્યા તુ હુ બકેસે કેવી લાડવાની વાત,
જાનમાતો વળી કંસાર રોટલી ઉપર ખાઇસુ ભાત આપ.
તું સે ગાડો તારો બાપસે ગાડો હમેતો ભીગાભાઇ.
માથામાં એક ડાગ મારો હાતુનો મરી જઇસ,
કેમ લડો અલ્યા ભીગાને ખીમા શી છે તમારી પંચાત.
હાલો હાલો ?-હીંડે મારગે વહેલા, હેઠ જુવે છે વાટ; આપ;

૫૫

નાહો નાહોરે હાવે મરીજેઉં
ઓલ્યા હુ પરણારે બહુ માર ખાઇ હું ?
અલ્યા જટ આવ
નાસ નાસ નાસ નાહો ?

અહયા બાગબાનારે કેમ ઉભો અહી આ,
ઓહયુ લશ્કર આવ્યું હાર ગની જઈહા?
તમે જનમારાના બાકણ,
તારા બાપે માની લાગણ,
આ હા હા હા, હા હા હા હા (૨) નાહે રે.

૫૬

અરસપરસ નજર કરી ઝડપ ઝડપ કદમ ભરી,
ચાલો યાર, અરે આ વાર, ઝટ ઝટ ઝટ   અરસપ૦
કરો હુશીયાર, થઈ તૈયાર, સજ રાખો તલવાર.
તાકો તાકો દેજો માર, સટ સટ સટ.   અરસ૦
ભાલા બરછી ને બંદુક લડવામાં ના રાખો ચુક
રહો હુસીયાર. ગોળી બાહાર, દેવા, ચટ ચટ ચટ. અરસ૦

૫૭

રચન બચન તારા, યાદ આવ્યા મુને તો,
જરૂર અસરમારી, દેહ મારે દમે તો,
ગણી ગણી ગણી આના, હું ભરૂ એજ ભુલ્યો,
અમીક અમીક પ્રગે, તાત તારોજ ફુલ્યો?

૫૮

ધિક્કાર છે જીવ્યા જાતને ધીક્કાર છે આ તેક,
ગગનની પ્યારી નારીરો નવ ધરે કાંઇ બીક   ધ૦
ખાક છે એવી જાતને નીકડી કુળમાં કપુત;
બાંધો પ્રેમના પાસના તજાવો પ્યારા સુત   ધ૦
એ હાલ જોવો સુજન આ દુનીયાની ગાય
દુરગુણો કાગની જાતને દયા નહી જરી દીલમાય ધો૦

૫૯

કયાં આશો? પ્રભુ તેં કોપ ભારી, હતી જે નાર
ખરી દીલદાર મારી, તજી નીજ રીત નીકડી હય, ભલીનારી
કયાં આસો પ્રભુ.
ના જાણ્યું મેં તેમ, દીધો મેં પ્રેમ એને, થઈ એ દીલ સુજવા
હાય એ [illegible]
કરી પ્યાર [illegible] સદ

મારી અકારી, કર્યો આસો.

૬૦

બેઠા સુભુપ ડરીને, (૨) ડરીને, દીલગા ઠરીને, હઠ સુધરીને.
ઉઠો પળમા બીતી હરીને, બેઠા
તમ પીત્રઇ જે થઇ તૈયાર, આવ્યો સત્વર ભુવન મોઝાર.
ચડીને આ.............બેઠા સુ.

૬૧

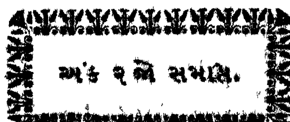
હાય હાય હાવે સુ થાશે, સુજ નથો પડતી,
દુશ્મન અહીયા આવી પહોચ્યો, કર્મે પીડા બહુ નડતી,
ઓ મોરારી, કરજો સાય તમે મારી, ઓ મો.

૬૨

સ્થીતી આશી થઇ મારી, થયો હું હાય દુઃખી ભારી, સ્થી,
રાજ્યાસનપર બેસીને, દેતો હું જે ન્યાય.
તે સુખ સરવે ક્યાં ગયુ, હુ રંક બન્યો છું હાય.
કર્યો ત્યે પ્રભૂ નીરાધારી, થયો હું ?
હુકમ કરતો સૌ પરે, તે ગયા ક્યાં દીન,
ખરો સપડાઇ હું ગયો, સત્રુને આધીન,
સુણો મુજ દાદ મોરારી, થયો હું ?

૬૩

અરે હાય હાએ, અરે હાય રે.
થઇ આશી મારી ગતી હાય રે. અરે.
કર્યો કેર ભારે રંડા ત્યે અરે,
ગળ્યુ ફળ તેનું મુને આ અરે. અરે.
તજ્યો બાળ મારો મે તારે રે કાજ,
વળી દુશ્મનોએ લીધુ મારૂ રાજ. અરે.
અરે પ્યારા પુત્ર ચતુર તુ આવ,
મારી દુશ્મનો તુજ પીતાને બચાવ. અરે.

અંક ૩ જો.

૬૪

મગકંઠ સુકાઇ જાએ, નવ જળ વીણ મુજથી રેવાયે. ગમ પ્યારા,
મારા, શોધ કરી વન ફરી આપો આણી લાવી પાણી.
રદય શાન્ત નવ થાએ. ગમ૦
જળ વીણ હું વ્યાકુળ થઇ છું? બાવરી (૨)
બનીગઇછું, આપો આણી લાવી પાણી.
સબુર સબુર.
પ્રાણનાથ? જઇ આપ, વેઠી તાપ, પરીતાપ. ગમકંઠ—

૬૫

નહી નહી એવું કદી થનાર (૨)
આગ સુ વદે છે મીત્ર મારા
છતાપાસ (૨) તુમે જવા દેવુ એ તો સારૂ ના દેખાય. નહી
જટ જઇ એયાથી હુ, કરી સોધ કરી સોધ.
પાણી લઇ આવુ આ ઠાર? નહી નહી

૬૬

આ વૃક્ષની લતાઓ કેવી જુકારે રહી.
સન સન કરતી વાવ્યુની લેહેરો આવી રહી. આ૦
સુઠીર સ્થળમાં સયન કરીને પોડયા પ્રાણ આધાર.
તે આનદ મારા ઉરમા રહ્યો અતી છાઈ. આ૦

૬૭

અરરરરર શુ આ, વહે છે રૂધીરધારા અંગુરટે
બનાવ ભયભીત મુજને ભાસે. હાય હાય હાવે સુ થાશે.
કરસુ (૩) અરરરરર.

૬૮

હાએ, હાએ.......................................સ્વામી
પ્રીતમ પ્રાણ આધાર.................................સીદ
દાસી તજી આ વાર...................................પ્રીત

૬૯

આ [illegible] છે [illegible]

પકડો કોઇ, પકડો, કોઇ, (૨) આ ઘોડો૦
કેમ લુચા તુ ખુન મારે છે?
પડશે ચાબુખ સટાક
નેગો. ઓ, બા, પ, રે.
હરામખોર તું ફાટી ગયોછું?
લુચ્ચાઇ કરતાં ખુબ શીખ્યો છું,
ઉભો રહે બદમાસ.
કરો મહારાજા માફ.

૭૦

આ મા કોપ થયો ભારી, બન્ના બાળ એ આજારી, આ સો૦
ખુબ અગન્યી રાજ્ય હમારૂ. ગયું શત્રુને હાથ,
ગયા દેશ ચતુરસીંહ ભ્રાન્ત. સપડાયા તાત.
પાપીને હાથ. આ સો કોપ૦

૭૧

જતન જરૂર કરૂ એ ચરોનો ચર
જતોનો મર્મ વીચારી થાવું ઘટે પર ઉપકારી,
બીન ગુને બાળને, લઇ ચાલ્યા આ વાર.
મારી માર ઝટ બચાવું. બાળ. હાલ (૨)

૭૨

ચલ ઉડી જા (૨) મન બળથી ગીરી આધારે, ચલ૦
જાદુઈ જડીબુટ્ટી ગ્રહીને તોડુ અંતરનું હીત ચહીને,
ગુરૂ પ્રતાપથી ખરે ? ઉડી જા, કુદી જા, પડી જા, ખસી જા, ચલ૦

૭૩

ધરો દયા જરી દીલમાંહી. હણો પ્રાણ હમારા નાહી,
કરગરી કહીએ બે બાળો, ગણી સુત અમોને પાળો,
આજ્ઞા વીણ જઇએ ના કયાહી. હણો પ્રાણ૦
નથી ઓથ અમોને કાંઇ. રખડતાતા વન માંહી,
હાવે રહી સુ સખેથી આહી, હણો પ્રાણ૦

૭૪

ધન્ય ધન્ય અહો સુરવીર બચાવ્યા અમને ગ્રાહથી.
કીધું રક્ષણ આપે સ્નેહથી. હણ્યો અસુર આપે ક્રોધથી, ધન્ય૦

અમે નીરાધાર બાળકો, મરત અહીં પાપી હાથથી, કીધું૦
ઉપકાર કીધો તમે ભારી, વીસરીએ નહી તે મનથી, કીધું૦

૭૫

ચાલો (૨) હાવે જલ્દી અહીં કરવી નહીં વાર, (૨)
વાટ જુવે છે બંધુ તમારો મીત્ર હમારો જેહ,
સાચુ હોય તો ઝટ બતાવો કયા બેઠા છે એ.
જેને માટે વેઠયા છે અમે કષ્ટો ભારે. ચાલો૦

૭૬

પતી વીયોગી હાયરે હું તો ઢરી થઇ.
આ આપદીરૂ દુઃખ સ્વામીરે નહી જાએ સહી.
નીરાધાર હું એકલી રખડતી રહી પતી૦
હાય ગતી શી આ સમે, મારી શી થનાર,
પ્રાણ જીવન ઝટ ફ્રીને, એક કરો ઉચ્ચાર,
તૈયાર હું તૈયાર હું મરવા આવાર,
તમ સાથ પ્રાણનાથ પરલોક મોઝાર,
જાવું પરલોક મોઝાર.

૭૭

કનક વર્ણ તુજ નીરખી કાન્તે, આતુરતા મુજ વ્યાપી,
કમળાક્ષી હું પ્રાણ સમોપું, લેકર કરમાં સ્થાપી.
તુ સ્પર્સ કરી, હે મધુરી પ્યાર ભરી, તુ શું કરી.

૭૮

લે અધરામૃત માની,
ના ના ના દીલ જાની.
શુ કરે હજી ઉચ્ચાર, શરમ નથી લગાર
જીવનહાર, દે તુ પ્યાર, ધરી (૨) આવ પાસ આવાર.
છટ. છટ. છટ.

૭૯

પ્રીયા પ્રેમે જોને તુ જરી.
રસીલો, હસીલો, છબીલો, રંગીલો, કર ધરીએ, ભ્રાન્તિ હરીએ,
પ્રભુ તારીરે, જો આવીરે, હવે લાગીરે,
સુંદરી. પ્રેમ.

ગોલો કાન્તિ જોઇને તારી, પ્યાર દેતુ વ્હાલી મારી,
સ્નાગીને વખોડી, ગર્વ સઉ છોડી, જોઈ આવી જોડી,
આવ પ્રીયા દોડી, રસીલો, હસીલો, છબીલો રંગીલો કર.

૮૦

જા જા અરે વ્યભીચારી, શુ તુ આવ્યો અહી વીચારી,
વીસ કુપી છે પરનારી, રાવણ જેવા ગયા હારી,
તો તો સુગતી છે તારી, શું તુ કરવા ધારે નારી. ખસ(૨)જા
શુ તુ બકે જરી જરી, સપડાવું તુને ખરી, હવે કેમ બેઠી ફરી.
ચીત્ત મારૂ લીધુ હરી, દેને મધુરી તુ પ્યાર, હવે લાવીને અપાર,
વેગે ભેટી વ્હાલી નાર, ત્યારે સાન્ત હુ થનાર. ખસ.(૨)
લેને આપુ તને પ્યાર, ક્રોધ લાવીને અપાર,
એમા દુષ્ટ લે જે સાર. તને ધટે દેવો માર?
નાનાના આ પ્યારીરે, આમ મારૂ મન હરે.
દયા જરી તું ના ધરે, આતું ધટે તને ખરે.
અપમાન મારૂ કરે,
પાપે ભર્યા પુરપુર, શુ તુ ધારે ઉર ઉર
કેમ બને ક્રૂર ક્રૂર, યાદ નથી સુર સુર.
નથી સાર એમા જરી, આખર થાસે ખુવારી. જા૦

૮૧

રખો ભરૂસા મન યારો, ફાની દેહકા, સુપના નહી બખત.
હરી ભજનકા, રખો.
કુચ્છ નહી આનેકા સાથ, હરી નામસે કરલે બાત,
એહી કહેના હમે સભીકુ સત જનકા, રખો ભરૂસા?

૮૨

હાય ગતી શી થાએ મારી, સુજે નહી મન કાંએ,
પતી વીયોગી આ અબળાને, થાજે પ્રભુ તુ સાએ;
ભાગીનીનીજ ધારી, કર રક્ષા તુ મારી. ભગી.

૮૩

[illegible] હાર છું.
[illegible] છું.
[illegible] છું.

સહુથી શ્રેષ્ટ ગણીશ તુને હુ હુ,
વ્હાલી જાન,
ચુપ, ચુપ,
કેમુ, માન,
ચુપ, ચુપ,
શાને ધરે હૃદયમા તુ ગુમાન,
ચુપ. ચુપ. ચુપ.
ફરયુ, મન.
શીત, શિત,
સાપે, તન,
સીત, રીત,
 બીજીને થયા આધીન,
રીત, રીત, સીત,
વાહવા પીયુ પ્રાણ આધારા રાખો જરી બીક.
નોય નોય ખરા ક્ષત્રીયો કેરી આ રીત,
ચાલો ચાલો હે રંડાઓ જાઓ અહીંથી બાહાર.
ઝાઝી ગરબડ જો કરશો તો ખાસો તમે માર.

૮૪

થયો નીર્દય તુ શું મોરારી, ઉગાર દયા દીલ ધારી.
જશે લાજ અહીં જો મારી, અપ કીર્તી ગણાશે તારી,
મુકત કરતું પ્રભુજી મુને, સુણી દાસીની દાદ.
નથી અહી કોઇ મદદ, જઇ કોને કરૂ ફરીયાદ,
નવ રડીસ તુ બાઇ નથી તુજથી જુદાઇ,
જા પેલી બારીની માંહી મારગ છે સુખદાઇ. (૨)
આભાર કીધોછે બાઇ તે નહી વીસરૂ મનમાંહી,

૮૫

આજેરે મારા. ઉરમા આનંદ છે અપારે,
તરૂણ વયની સુંદર લલના લાવ્યો છું મુજ દ્વાર,
લગ્ન કરીને સાથે એની. ભાવીસ પ્રીતેપ્યારરે૦ આ.
વગર કામની છે મુજ ઘરમાં, બે રંડાઓ હવે,
મારી ઠોકી કાઢુ [illegible] જાઉ કાઢુ નત સ્યારે. આ,

૮૬

ક્યાં જાઉં હવે શું કરૂ તુજ વીણુ ઓ મગ ભ્રાત,
કઠણ વખતમાં કોણે ક્રૂરે કીધો અહીં તુજ ઘાત, ક્યાં
ખબર પ્રગમથી નામુજને. નહીંતો જાત શુ કાગ,
દગો દઇ મુને હાયરે, સ્વર્ગે ગયો શું તુ આગ, ક્યાં
ધીક ધીક છે તુજ તાતને, કીધો ના કાંઇ વીચાર,
ભરૂંસો રાખી નારનો, કાડયો તુને વનમો જાર, ક્યાં.

૮૭

આવા કઠણ સમયનીમાંય. બંધુ તમે કયા ગયા,
મુકી નીરાધાર બે બાળ, વીખુટા શું થયા.
જોઇ મૃત્યુ અકાળ જવાળ, પ્રગટે છે અગમાં
કરી સાહસ ભ્રાતરે આગ ગયા સુ સ્વર્ગમાં,

૮૮

જાઓ ઝટરે. સબ રાજ લીલેગા તુમકો.
બોત અચ્છારે. ઉપકાર કીયાહયે હમકો.
બચન હમેરા એહીપે. રખો બચ્ચા આધાર.
ચક્ષુજાઓ યાંસે સબી. મહી પુરન અકે દવાર. જાઓ.
જનમ હમેરા નાગજી સફળ કીયાહયે આજ.
બચન સુનકે આપકા. જાતે હયે મહારાજ, જાઓ
બોત અચ્છારે ઉપકાર કીયાહયે હમકો.
ગયો બખત હુવાહયે અપના, એક નામની રંજન જપના
યહ દુનીયા ખલકકા સપના. ચલો સબેરે અબ બખત હુવાહયે અપના

૮૯

જે મારા કીસ્મતમા લખ્યુને થનાર. (૨)
ધરો ધરોને ધીરજ ભાઇ,
ઇશ્વર રહાય થશેરે આંહી,
હું આ વાર બન્યો છું દુખે લાચાર. જે મારા.
હાં..............હાં........................હાં.....................

૯૦

અરર ગાદડી શી થઇ ગતી,
પતી વીના અરે હું સુર ભ્રતી,

અરર કાળરે. ક્રૂર કેમ થયો.
પીયુ મારાને. લઇ સંચર્યો,

૯૧

આહા કેવી સરસ એ સુંદરી,
ઇન્દુ મુખી કરે સુખી મળે ક્યારે. મેંયની કાચો
રૂપ ભરી મનહ રીઝે. આ.
ઉરહારી, ચીંતચોરી, મનને ભમાવ્યું છે.
સુનો આ' મેહેલઆ, એના,વીણુ જગમાં આ હાહા-આહા.

૯૨

જાણે પ્રીયા મારી એ દીસે (૨)
ભમર ભ્રકુટી નીહાળી જોતા પૂર્ણ ખાતરી
થઇ છે મારી, જાણે ? ચચળ ચક્ષુથી. કમળાક્ષી.
ઘાત કરે છે ઉરમા કારી, જાણે.

૯૩

આજ અતીશય હરખ વ્યાપ્યો. સર્વ પ્રજાને
જય જય જય
પ્રૌઢપ્રતાપી ચતુર રીહનો, ઈશ્વરે કીનો ઉદય ઉદય,
ઉમંગે ઉમંગે સૌને અંગે વ્યાપ્યો પુરો,
આજે અપાર. અરે આધાર, કીની સાય
જગ કીરતાર, હા. હા. હા. હા. હા.

૯૪

સુણો પુર્ણ પ્રતાપી રાય વીનતી મારી,
હું રાણી દુખે બની છું બહુ દુખીયારી.
મેં સહન કર્યા છે અનેક સંકટ જાતે,
મુજ સ્વામીની થઇ છે સર્પ ડંસથી ઘાતે,
મુજ સ્વામી તણાજે પીતા હતા બહુ સારા,
એક નાહી વચનથી કર્યા અમોને ન્યારા,
તે જવાળ પ્રગટે છે, હાય અંગમાં મારા,
મુને મુકી રખડતી ગયા ચતુરસીંહ પ્યારા.

૯૫

આનંદ આનંદ વ્યાપ્યો મુજને,
પ્રાણુ પ્રાણુ પ્રાણુ પ્રાણુ-જોડીને વદન.
થયો હું પ્રસન્ન, વ્યાપ્યો ઉરમાં જય જય જય.
હાં હાં હાં હા હાં હાં હા.

૯૬

કૃષ્ણ વીનાના મારા ગોકુલ સુનારે,
મંદીરીઆ સુના રીતા રામરે,
નેણુ નીંદ્રા ના આવે જગી,
મારા રામ ગયા વન વાસરે. નેણુ.
નીર વીનાના મારા સરોવર સુનારે,
મંદીરીઆ સુના રીતા રામરે. નેણુ.

૯૭

ઉર ઉલટથી, ગાઓ બજાઓ.
તનનન તોમ (૨) ઉન, તન દરેના
તદીમ તદીમ; મીકશાન તદાનતા,
તા તા થૈ, ના તા તૈ, તકતીરકીટ
તકતીરકીટ ધા, ધા, ધા,
રીમગરી, સાનીધપ, સાનીધપ,
મગરીસા, ઉર ઉલટ..... ...

૯૮

વંદન કરીએ પ્રભુ તુજ ચરણુમાં અમે,
સુખ શાન્તી દીધી છે તેં આજ આ સમે. વંદન.
દુષ્ટ વચન ભારીયાના સાચા માની મે,
સંભારો નહી પીતાજી વાત આવી આ સમે. વંદન.
પ્રીતે, રીતે, નીતે? ધરી મન હામ.
નાગીએ તમામ, દીધું રૂડું કામ, દાસ સઉને નમે. વંદન.

સમાપ્ત.